

על פי סדר המועדים, ומסכתות נוספות, לפי תכנית הלימודים החדשה במשנה

חודשים שבט - אדר

מסכת מגילה : פרק ב' - הקורא את המגילה למפרע

מבוא לפרק

הפרק השני במסכת מגילה עוסק בדיני קריאת המגילה בפורים, בפרק נלמד את פרטי ההלכות הקשורים בענייני הקריאה הבנה וכוונה.

משנה א' נושא המשנה : קריאת המגילה (סדר הקריאה, הקורא בעל פה, באיזה לשון / שפה)

מושגים כלליים:

- א. מְצוֹת דְּאוֹרֵיָא - תרי"ג (613) מצוות שצווה לנו הקב"ה בהר סיני. גם כאשר חכמנו הגדירו איך לקיים אותן הלכתית, הרי כל אותן ההלכות הן גם דאורייתא.
- ב. מְצוֹת דְּרַבָּנָן - שבע (7) מצוות שחכמנו הוסיפו על תרי"ג המצוות. והן: עִירובין (עשיית עירוב, מאכלים / תחומים / חצרות). נְטִילַת יָדַיִם. נְרוֹת (הדלקת נרות שבת ויום טוב). בְּרֻכּוֹת (כוללות ברכות השבח, המצוות, והנהנימן). חֲנוּכָּה (הדלקת נרות חנוכה בברכה). מְגִלָּה (מקרא מגילה בפורים). הֵלֵל (אמירת הלל בראש חודש ובמועדים). (הסימן למצוות אלו הינו ענ"ן בחמ"ה),

מושגים

- א. לְמַפְרָע - שלא לפי סדר הארועים.
- ב. קְרָאָה תַּרְגוּם - בארמית.
- ג. בְּכָל לָשׁוֹן - בכל שפה שהיא.
- ד. לְלוּעֲזוֹת בְּלֶעָז - קרא לדוברי שפות זרות, בשפתם.
- ה. אֲשׁוּרִית - לשון הקודש.
- ו. לֹא יֵצֵא - לא יצא ידי חובת קיום המצווה.
- ז. יֵצֵא - יצא ידי חובת קיום המצווה.

(א) **הקורא את המגילה למפרע - לא יצא.**
קראה על פה, קראה תרגום, בכל לשון - לא יצא.
אבל קורין אותה ללועזות בלעז, והלועז ששמע אשורית - יצא.

סיכום המשנה:

יש לקרא את המגילה לפי הסדר בו כתובה המגילה (לא למפרע). מתוך הכתוב, ובלשון הקודש. מי שאינו מבין, יכול לקרא אותה בשפה שהוא מבין. זאת כדי שאף אחד לא יפספס את המסר שבקריאת המגילה - זכרון הנס וההודאה עליו.

שאלות משנה א'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. במשנה שלושה חלקים כתוב:
 - א. את המילה הראשונה ברישא: _____ את שתי המילים האחרונות: _____
 - ב. את המילה הראשונה במציעתא: _____ את שתי המילים האחרונות: _____
 - ג. את המילה הראשונה בסיפא: _____ את המילה האחרונה: _____
3. שלושה מקרים מופיעים במציעתא של המשנה והם:
 - א. _____
 - ב. _____
 - ג. _____
 בשלושתם הדין: _____
4. שני מקרים מופיעים בסיפא של המשנה והם:
 - א. _____
 - ב. _____
 בשניהם הדין: _____
5. ארגן את המשנה לפי המקרה, הסבר בלשונך וכתוב את הדין: _____

	המקרה בלשון המשנה	הסבר בלשונך	הדין
א	הקורא את המגילה למפרע	קרא את המגילה:	
ב	קראה על פה,	קרא את המגילה:	
ג		קרא את המגילה בארמית	
ד	בכל לשון	קרא את המגילה:	
ה		קרא לדוברי שפות זרות, בשפתם	
ו	והלועז ושמע אשורית		

6. סמן את התשובה הנכונה, כשכתוב במשנה: "לא יצא". הכוונה היא:
 - א. לא יצא מחג הפורים.
 - ב. לא יצא מבית הכנסת.
 - ג. לא קיים את החובה לשמוע מגילה.
 - ד. לא קיים את החובה לקרוא מגילה.
7. כתוב מהן:
 - א. מצוות דאורייתא: _____
 - ב. מצוות דרבנן: _____
8. כתוב באיזה מקרה כשקוראים ללועזות בלעז לא יוצאים ידי חובת קריאת מגילה: _____

מסכת מגילה : פרק ב' משנה ב'

נושא המשנה : הפסקות בקריאה, כוונה בקריאה, דיו וקלף לכתובת המגילה.

מושג כללי

א. פְּנוּנֵת הַלֵּב - כאשר מקיימים מצווה, על האדם לכוון במחשבתו שמה שהוא עושה היא מצווה שה' צווה אותו לעשות, ולא מתוך מטרת אחרות, או ללא כוונה בכלל.

מושגים:

- א. סְרוּגִין - בהפסקות, קרא קצת והפסיק ושוב חזר לקרוא.
- ב. מִתְנַמְנֵם - ישן בצורה קלה, לא ממש שינה עמוקה.
- ג. כּוֹתֵבָהּ - כותב אותה, את המגילה.
- ד. דּוֹרֵשָׁהּ - דורש ומלמד אותה.
- ה. מְגִיָּהָ - מתקן אותה.
- ו. סֵם, סְקָרָא, קוֹמוֹס, קְנָקְנָתוֹם - סוגי דיו שאינם עמידים.
- ז. נִיָּר וְדִפְתָּרָא - עור שאינו מעובד כל צורכו.
- ח. כְּתוּבָה אֲשׁוּרִית - כתב הקודש בלשון הקודש.
- ט. עַל הַסֵּפֶר - על הקלף.

(ב) **קְרָאָה** סְרוּגִין, וּמִתְנַמְנֵם - יֵצָא.
הִיָּה כּוֹתֵבָהּ, דּוֹרֵשָׁהּ, וּמְגִיָּהָ, אִם פָּנוּ לְבוֹ - יֵצָא.
 וְאִם לָאוּ - לֹא יֵצָא
הִיָּתָה כְּתוּבָה בְּסֵם, וּבְסְקָרָא, וּבְקוֹמוֹס וּבְקְנָקְנָתוֹם, עַל הַנִּיָּר וְעַל הַדִּפְתָּרָא - לֹא יֵצָא,
 עַד שֶׁתֵּהָא כְּתוּבָה אֲשׁוּרִית עַל הַסֵּפֶר וּבִדְיוֹ .

סיכום המשנה:

יש לקרוא את המגילה ללא הפסקות ומתוך עֲרָנוֹת מְלָאָה. הקריאה צריכה להיות בצורה כזו שנוכל לחוות את סיפור המגילה מתוך כוונה, ולא כשאדם כותב אותה, דורש אותה או מתקן את המגילה. כמו כן כמו כן את המגילה יש לכתוב בדיו עמיד שלא יימחק, ובקלף חזק שלא ייקרע.

שאלות משנה ב'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. במשנה שלושה חלקים כתוב: _____
- א. את המילה הראשונה ברישא: _____ את המילה האחרונה: _____
- ב. את המילה הראשונה במציעתא: _____ את שתי המילים האחרונות: _____
- ג. את המילה הראשונה בסיפא: _____ את המילה האחרונה: _____

לקט משניות לכתה ג' ~ 4 ~

3. שני מקרים מופיעים ברישא של המשנה והם:

- א. _____
- ב. _____

בשניהם הדין: _____
4. שלושה מקרים מופיעים במציעתא של המשנה והם:

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____

בשלושתם אם פגון לבו הדין יהיה: _____
בשלושתם אם לא פגון לבו הדין יהיה: _____

5. לגבי הסיפא של המשנה כתוב, מה המשותף א. ל- סם, סקרא, קומוס וקנקנתום: _____

ב. נזיר, דפתרא: _____

ג. מה התנאי בסיפא שאדם יצא ידי חובת קיום מצוות

מקרא מגילה: _____

6. ארגון את המשנה לפי המקרה, הסבר בלשונך וכתוב את הדין:

	המקרה בלשון המשנה	הסבר בלשונך	הדין
א	קראת סרוגין, ומתנמנם	קרא את המגילה כשהיה	
ב	היה כותבה, דורשה, ומגילה 1. אם פגון לבו 2. ואם לאו	קרא את המגילה כשהיה	XXXX
ג	היתה כתובה: בסם, ובסקרא, ובקומוס ובקנקנתום. על הנזיר ועל הדפתרא	אם המגילה כתובה	
ד	היתה כתובה: אשורית על הספר ובדיו	אם המגילה כתובה	

7. א. כשכתוב במשנה: "יצא". הכוונה היא: _____

ב. כשכתוב במשנה: "לא יצא". הכוונה היא: _____

8. לפי הכאמד"ט הביטוי: "לא יצא". משמעו: כותרת / אומר / מקרה / דין / טעם.

9. כתוב מהי פונת הלב: _____

נושא המשנה : השפעת מקום הקורא על הקריאה, מה יש לקרוא במגילה

רבי מאיר מגדולי התנאים בדור הרביעי, ממנהיגי התקופה שאחרי מרד בר כוכבא. מהגמרא במסכת גיטין משמע שהיה צאצא של נירון קיסר שהתגייר. במקום אחר כי שמו המקורי היה נהוראי בארמית 'מאיר', משום ש'האיר עיני חכמים בהלכה'. אשתו ברוריה, בתו של רבי חנינא בן תרדיון, נחשבת לאישה חכמה ובקיאה בתורה.

רבי יהודה בר אלעאי (מוזכר בדרך כלל כרבי יהודה) תנא בדור הרביעי של תקופת התנאים. מגדולי תלמידי רבי עקיבא. תנא שזכריו מובאים יותר מכל דברי התנאים האחרים במשנה. **רבי יוסי** - ובשמו המלא: רבי יוסי בן חלפתא - מגדולי התנאים בדור הרביעי. התגורר בציפורי שבגליל. אף הוא מגדולי תלמידי רבי עקיבא, חברם של רבי יהודה ורבי שמעון ורבו של רבי יהודה הנשיא. נסמך בידי רבי יהודה בן בבא בתקופה שבה נאסרה הסמיכה (סמיכה = אישור להיות רב) על ידי השלטון הרומאי.

מושגים:

- א. עיר - מקום ישוב גדול שאינו מוקף חומה, קוראים בה את המגילה ב- י"ד אדר.
- ב. כְּרֶךְ - עיר גדולה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון וקוראים בה את המגילה ב- ט"ו אדר.
- ג. בֵּן עִיר שְׁהֵלָה לְכֶרֶךְ - בן עיר שהלך לעיר מוקפת חומה מימות יהושע בן נון.
- ד. עֵתִיד - מתכנן. אם הוא לא מתכנן לחזור למקום מגוריו, עוד באותו לילה, לפני הבוקר, הוא נחשב כבן אותו מקום לעניין הלכות פורים. ואם לא, אלא רוצה לחזור למקומו לפני מחרת בבוקר, לא יקרא מגילה שם, אלא כמקומו שיצא משם.

(ג) בֵּן עִיר שְׁהֵלָה לְכֶרֶךְ וּבֶן כְּרֶךְ שְׁהֵלָה לְעִיר,

אם עֵתִיד לְחֹזֵר לְמָקוֹמוֹ - קורא כְּמָקוֹמוֹ.

וְאִם לֹא - קורא עֲמָקוֹ.

וּמַהֲיֵכֵן קורא אָדָם אֶת הַמַּגִּלָּה וְיוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ?

רבי מאיר אומר: כֻּלָּה.

רבי יהודה אומר: מ"איש יהודי" (אסתר ב, ה).

רבי יוסי אומר: מ"אחר הדברים האלה" (אסתר ג, א).

סיכום המשנה:

אדם הגר במקום בו קוראים מגילה בי"ד באדר, והוא הולך למקום שבו קוראים מגילה בט"ו באדר - בעיר מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, או להיפך. קורא במקום שהלך לשם, בתנאי שאינו מתכנן לחזור עוד באותו לילה לביתו.

מחלוקת בין שלושה תנאים, מהיכן יש לקרוא במגילה אסתר על מנת לצאת ידי חובה: את כל המגילה, ממעשי מרדכי או מעשה המן.

שאלות משנה ג'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. במשנה מופיעים שלושה תנאים בשמותם והם:
 - א. _____ ידוע עליו:
 - ב. _____ ידוע עליו:
 - ג. _____ ידוע עליו:
3. א. מתי בן כרך (המוקף חומה) אינו קורא ב- ט"ו באדר? _____
 ב. מתי בן עיר אינו קורא מגילה ב- י"ד באדר? _____
4. לפי הכאמד"ט סמן את הביטוי הנכון לגבי: "**וְיוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חֹבְתָהּ**". כותרת / אומר / מקרה /
 דין / טעם.
5. השלם לגבי הרישא במשנה:

התאריך בו יקרא את המגילה	המקום אליו האדם הלך		מקום המגורים הרגיל של האדם	
	דוגמא למקום	לשון המשנה	דוגמא למקום	לשון המשנה
חוזר לעיר בליל י"ד אדר: _____ יצא מהעיר לפני י"ד אדר:		שֶׁהָלַךְ לְכָרֶךְ		בֶּן עִיר
חוזר לכרך בליל י"ד אדר: _____ לא יוצא מהעיר לפני י"ד באדר:		שֶׁהָלַךְ לְעִיר		בֶּן כָּרֶךְ

6. השלם לגבי הסיפא במשנה: א. כמה דעות יש במשנה: _____
 ב. כיצד קוראים לריבוי דעות במשנה? _____

מסכת מגילה: פרק ב' משנה ד'נושא המשנה: הקוראמושגים:

- א. הכל - כולם.
- ב. כְּשֶׁיֵּין - ראויים.
- ג. יָחִיד - בדרך כלל מי שאינו שומע ולא מדבר. במשנתנו הכוונה למדבר ואינו שומע.
- ד. שוֹטָה - אדם שאינו שפוי בדעתו.
- ה. קָטָן - בן / בת מתחת לגיל ברבת מצווה
- ו. חש"ו - ראשי תיבות של חרש, שוטה וקטן.

**(ד) הפל פשרין לקרות את המגלה - חוץ מחרש, שוטה, וקטן.
רבי יהודה מכשיר בקטן...**

סיכום המשנה:

כל אחד שחייב במצוות יכול לקרא את המגילה. המחלוקת בין התנאים היא האם קטן יכול להוציא אחרים ידי חובת קריאת מגילה, ברור שגם מי שתחת בר מצוה חייב להקשיב היטב לקריאת המגילה ובכך להיות שותף בהודאה לה' על הנס. כפי שכתוב במסכת מגילה: "הכל חייבים במקרא מגילה - קטן" (מסכת מגילה דף ד ע"א).

שאלות משנה ד'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. במשנה מופיעים שני תנאים, הראשון שאינו נזכר בשמו מכונה תנא קמא (ת"ק = התנא הראשון) כתוב **בלשונך** לשיטת תנא קמא מי ראוי להוציא את האנשים ידי חובת מקרא מגילה: _____.
- מי אינו ראוי להוציא את האנשים ידי חובת מקרא מגילה: _____.
- לגבי מי חולק **רבי יהודה** על תנא קמא? _____ מה דעתו? _____

מסכת מגילה: פרק ב' משנה ה'

נושא המשנה: כל מצווה שזמנה ביום, אפשר לקיימה כל היום. אבל לא בלילה

מושגים:

ישנן מצוות אותן ניתן לקיים דווקא ביום.

- א. כל היום פשוט - ניתן לקיים את המצווה במשך כל היום.
- ב. קריאת מגילה - שנאמר: "והימים האלה נזכרים" (אסתר ט, כח).
- ג. קריאת ההלל - שנאמר: זה היום עשה ה'... (תהילים קיג, ג).
- ד. תקיעת שופר - שנאמר: יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט, א).
- ה. נטילת לולב - שנאמר: "ולקחתם לכם ביום הראשון" (ויקרא כג, מ).
- ו. תפילת המוספין - שנאמר בקרבנות מוסף: "דבר יום ביומו" (שם כג, לז).

(ה) פל היום פשר לקריאת המגלה, ולקריאת ההלל, ולתקיעת שופר, ולנטילת לולב, ולתפילת המוספין, ולמוספין...

סיכום המשנה:

המשנה מפרטת מספר מצוות שזמנן ביום, ושניתן לקיימן במשך כל היום. לכל מצווה יש מקור בפסוקים שזמנה ביום דווקא.

שאלות משנה ה'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. "פֶּל הַיּוֹם פֶּשֶׁר". כתוב מה כוונת המשנה: _____
3. לפניך רשימת המצוות שניתן לקיימן כל היום, ומולן רשימת מקורות. מתח קו בין מצווה לבין המקור המתאים לה:

ההסבר
שנאמר: ולקחתם לכם ביום הראשון
שנאמר: דבר יום ביומו
שנאמר: והימים האלה נזכרים
שנאמר: זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו
שנאמר: יום תרועה יהיה לכם

המצווה	
א קריאת המגלה	
ב קריאת ההלל	
ג תקיעת שופר	
ד נטילת לולב	
ה תפלת המוספין	

4. השלם בטבלה שלפניך מקור מדויק (ספר, פרק, פסוק) ובאיזו מצווה מדובר:

המצווה	מקור מדויק	הציטוט
		א "והימים האלה נזכרים" (אסתר ט, כח).
		ב זה היום עשה ה'... (תהילים קיג, ג).
		ג יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט, א).
		ד "ולקחתם לכם ביום הראשון" (ויקרא כג, מ).
		ה "דבר יום ביומו" (שם כג, לז).
		ו "והימים האלה נזכרים" (אסתר ט, כח).

שאלות סיכום לפרק ב'

1. דני יודע ומבין אנגלית בלבד. סמנו באיזו שפה הוא יוכל לשמוע ולצאת ידי חובת קריאת מגילה, ומדוע?
 א. צרפתית, יצא / לא יצא ידי חובה. הטעם: _____
 ב. עברית, יצא / לא יצא ידי חובה. הטעם: _____
 ג. אנגלית, יצא / לא יצא ידי חובה. הטעם: _____
2. כתוב באלו מקרים אדם יוצא ידי חובת מקרא מגילה, גם אם קרא שלא כרגיל: _____

3. כתוב שלוש הלכות השייכות לסוג הקלף והגורמות לפסילת המגילה: _____

4. א. מתי בן עיר קורא כבן כרך? _____

ב. מתי בן כרך קורא כבן עיר? _____

5. מיהם הפסולים בקריאת מגילה? _____

6. אילו מצוות נעשות בשעות היום? _____